

J. VICENS VIVES

Barcelona, 10 de desembre, 1956

Sr. Jordi Rubió
BARCELONA

Benvolgut i admirat amic: Avui a la nit, en tornar a casa, rebo i llegeixo la seva carta sobre el meu discurs de recepció a l'Acadèmia. Rares vegades a la vida he escrit després de sopar. Si avui ho faig, pot calcular que atribueixo als seus mots tota la càlua que mereixen per la seva procedència. No dormiria tranquil sense fer-li arribar demà la meva reacció.

Cregui'm que ni un sol mot m'ha molestat. Ben al contrari, perquè m'he format amb la idea que sempre aniria aprenent coses i m'és una satisfacció admetre consells de grans i xics, de doctes i aprenents, amb els quals anar aprofitant la visió del món i de les coses. Si aquests consells i aquestes lliçons provenen d'una persona davant de la qual tothom ens hem d'inclinar, pot pensar, amic Rubió, amb quin goig he llegit tot el que m'ha escrit.

No puc ni tan sols pensar amb polimitzar amb vostè. I si vostè veu en el segle XV més coses que les que jo hi he sabut veure, bé tindrà raó el mestre sobre el neòfit. Li dono doncs la partida per guanyada de bon antuvi.

Ara bé. El que no voldria que cregués és amb una alegre improvisació, ni amb una excessiva generalització, ni encara amb una confiança cega amb les forces de la intuïció. Ben al revés. Des de fa vint-i-cinc anys m'ha preocupat la buidor espiritual de Catalunya en època del Rei Catòlic. Ningú no em convencerà que aquest país respirés d'alguna manera després d'empassar-me registres sencers de la Cancelleria, de l'Arxiu Municipal i del de Protocols. Vaig creure que hi hauria quelcom de més elevat en alguns cercles familiars barcelonins, con em els Despl`a. La meva desil.lusió fou grandíssima. No parlem de l'ambient gironí del cardenal Margarit. Fa simplement plorar.

Per tant, des d'aleshores he estat convençut que existia un abis entre la Catalunya del començament del quatre-cents i la del final. La lectura de les obres que s'hi han dedicat, per bé que portessin alguns detalls espirituals -més aviat migrats-, m'acabaren de refermar en la meva opinió. Aquest estat d'ànim l'he anat reflectint en alguns pròlegs i ressenyes, que potser han passat desapercibuts a la seva erudició per la mateixa insignificància del contingut.

A poc a poc, a mesura que he anat dominant altres camps de l'estructura històrica de la Catalunya del segle XV, he deduit

.../...

.../...

un esquema de treball: l'enfonsada de diverses manifestacions de la cultura catalana tindria relació amb l'estimament de la seva riquesa a partir de 1466 (la pintura, l'arquitectura, etc.), mentre que l'eclipsi d'altres manifestacions d'indole més biològica s'escauria per la defecció de les classes minoritàries davant l'onada de revolució i contrarrevolució que promogueren les seves idees. Això s'esdevindria aproximadament en 1475, després de la crisi produïda per la pèrdua de Perpinyà i l'estat de guerra civil permanent en què restava el país. Això és el que he intentat de dir en els paràgrafs que dedico a aquesta qüestió en el meu discurs, el qual, essent part d'una obra de divulgació, no podia comportar un esquema erudit més gran del que vostè hi ha trobat, realment pobre.

M'hauria pogut entretenir en el nostre bon amic Carbonell i encara amb Valentí de Mallorca i amb el rossallonés Alfonso. Carbonell, que denunciava la gent a la Inquisició, no fa gaire patxoca en el llibre; pitjor hauria pogut restar-hi. L'he deixat com a cal·ligraf, perdonant-li el seu més greu delictes. De Valentí, amb el qual pensava quan vaig escriure la frase "només varen portar-nos... (de la Cort del Magnànim)", era d'una covardia extraordinària, en el terreny social, és clar. I què diríem del canonge Montsuar, el benefactor de la cultura lleidatana, el president del General que fugí de Barcelona en el moment de les castanyes, en 1462, per anar a pair el seu poagre al Segre? Cregui'm, amic Rubió, que tot fa molta llàstima.

Aquestes coses les tenia ben meditates. En escriure-les potser han sortit poc matisades, excessivament il·luminades en la seva part dolenta. Però d'aquella gent de l'època del Rei Catòlic poca cosa podem fer-ne. Llançar-la al foc i gràcies!

Certament el problema continua plantejat. Què passà entre 1464 i 1476, entre l'Huguet, que he deixat en el tinter, fent-hi companyia a Martorell, i els raquitics homes de lletres i d'arts de l'època del Rei Catòlic? Potser vostè ens ho dirà algun dia. Jo no, perquè ja m'he embolicat prou en un afer pel qual calia una dedicació extraordinària i que sols es resolía en la persistència i perllongació de les negociacions.

Es llastima que la seva carta no pugui donar els efectes que vostè voldria en l'edició dels Trastàmars. Els primers plec estan ja triats. No obstant, com que no em fereix proclamar el mestratge de qui realment el té en el camp de la nostra erudició, li demano permís d'incloure-la al final de l'obra, juntament amb aquesta resposta. Així donarem testimoni d'una discrepància, que en el cas concret meu es dissol en la més absoluta reconeixença del que vostè decreti. D'altra banda, en el transcurs del llibre dels Trastàmars moltes de les afirmacions que en la introducció s'aixequen com un bloc hermètic, això és el defecte de la síntesi, es desenvolupen d'acord amb el ritme cronològic pertinent.

.../...